

821.111(73)

Ч-43

Джессамін Чен

ШКОЛА ІДЕАЛЬНИХ МАТЕРІВ

У довгому списку *PEN/Hemingway Award*
за дебютний роман

C1211740

Бестселер *The New York Times*

 Vivat
ВИДАВНИЦТВО

7

Того самого дня в їхньому класі розпочалися заняття за першим блоком «Основи догляду та виховання». Інструкторки знайомили їх із концепцією материнської мови: чарівний діалог, що безупинно відбувається між матір'ю і дитиною.

Використовуючи ляльку Лінди, пані Хурі навела як приклад подорож до продуктової крамниці. Вона то підвищувала голос, то шепотіла, підкреслюючи таким чином стан постійного здивування.

— Яку воду краще купити для татка? Звичайну чи з бульбашками? Знаєш, що таке бульбашки? Вони роблять «буль-буль-буль!» «Пшш-пшш-пшш!» Бульбашка схожа на коло! А коло — це фігура!

Матері повинні були стежити за тоном і добором слів. Ляльки налаштовані так, що вони підраховуватимуть кількість слів, сказаних протягом дня, а також те, скільки разів лялька відповідатиме на запитання, спілкування типу «дай-візьми». Записи аналізуватимуть на співвідношення підбадьорливих фраз до кількості попереджень і докорів. Якщо буде забагато «ні», то лічильник слів запищить, як автомобільна сигналізація, і інструкторкам доведеться його вимикати.

Матері повинні все пояснювати, бути мудрими, дарувати достатню кількість уваги, постійно підтримувати зоровий контакт. На запитання ляльки «чому, чому, чому», як це зазвичай роблять малюки, матері повинні відповідати. Допитливість треба винагороджувати.

— У ляльок є вимикач, — пояснила пані Хурі. — У вас же немає.

Матері під час практичних занять були схожі тепер на співачок. Якщо лялька лепетала, мати повинна була спробувати перекласти ті звуки. Як сказали інструкторки, інтерпретувати. Підтримати. Наповнити звуки змістом.

— Небо, — показала у вікно Лукреція. — Хмари. Дерев.

— Чоботи, — сказала Фріда. — Шнурки.

Вона перелічила, з чого складається обличчя. Частини тіла. Вона полічила пальчики на руках і ногах Еммануель. Що лялька має усвідомити? Удома її розмови з Гарріет стосувалися почуттів і справ. Коли наступного разу вклавати ме Гарріет спати, а коли годувати, як сильно любить Гарріет, як сумує за нею, коли та залишається в татка.

Вона повторювала за Гарріет її белькотання. Вони вигадували слова. Гранола — це «гола-гола». Песик — це «песі». Чорниця — це «чо-чо». Авокадо — це «кадо».

Під час таких розмов Фріда додавала слова з її поганої мандаринської. Гарріет знала, як промовляти *xie xie* — «дякую». Вона вивчила слова «мама» й «тато», «бабуся» й «дідусь», «тітка» й «дядько». Коли Гарріет переходила на англійську, вона махала руками й кричала: «Не *xie xie*, не *xie xie*!»

Фріда обережно й ніжно взяла Еммануель за руку, м'яко усміхнулася й заговорила ласкавим тоном представника служби підтримки.

У неї в голові завирували запитання, яких не можна було ставити: «Хто тебе зробив? Як легко тебе зламати? Чи є на тобі підгузки? Тобі потрібна їжа чи вода? Ти можеш захворіти? У тебе може піти кров? Що сталося під час обиду?» Коли Еммануель знову ввімкнули, вона впала Фріді на руки так, ніби протягом усього цього часу стояла, затамувавши дух. Це могло їй нашкодити.

Інструкторки спостерігали й оцінювали.

— Розслабте щелепу, — сказала пані Хурі Лукреції.

— Залучайте свою уяву, — звернулася пані Руссо до Бет, понівеченої пташки. — Ваш голос має бути легким і милим, наче хмаринка.

— І який у хмаринки голос? — спитала Бет, дивлячись на пані Руссо крізь завісу блискучого волосся.

— Як у мами.

— Але ж це безглуздо.

— Бет, материнство — це не про глузд. Це почуття.

Пані Руссо поплескала себе по грудній клітині там, де серце.

Фріда спитала в Еммануель, чи товаришує вона з іншими дівчатками. Еммануель похитала головою. Фріда стала вихвалити чесноти жіночої дружби, не помічаючи, що підвищила голос. Вона ніколи не розмовляла так з Гарріет. У її родині взагалі так не спілкувалися. За вечерею її батьки розмовляли про роботу. Фріду не питали про її почуття чи про те, як минув день. З Гарріет таке сюсюкання також було неприродне, відчувалося, наче брекети в роті. Високі нотки в голосі Фріди нервували Гарріет.

Фріда подивилася на годинник. Зараз 14:43. Вони вже мали приземлитися в Сан-Франциско. Вона сподівалася, що в літаку Гарріет поводитиметься добре.

Тепер на уроці йшлося про фізичну прихильність. Ці навички вони практикуватимуть щодня, і це стане основою для складніших завдань. Обійми й поцілунки повинні викликати почуття безпеки. Їх має бути вдосталь, але не занадто багато. Інструкторки демонстрували це на практиці: пані Руссо грала матір, а пані Хурі — дитину.

Спочатку мати повинна зрозуміти, що дитині потрібно: обійми, поцілунок чи і те і те. Які саме обійми? Який саме поцілунок? Швидкий і ніжний? В одну щічку, в обидві, у носик чи в чоло?

Не можна цілувати ляльок у губи. Це звичайна річ для Європи, але створює поганий прецедент, і діти можуть стати легкою здобиччю для збоченців.

Пані Хурі почала коверзувати. Пані Руссо притиснула її до грудей.

— Один, два, три, відпусти. Один, два, три. Звільни.

Обійми мали тривати протягом трьох ударів серця. Іноді, якщо дитина поранилася чи переживає вербальну, емоційну чи фізичну травму, її можна обіймати протягом п'яти-шести ударів серця. Понад десять ударів серця — це вже в екстремальних ситуаціях. Тривалі обійми шкодитимуть розвитку в дитини незалежності.

Треба пам'ятати, казали інструкторки, що це вже не немовля. Якщо мати вважає за потрібне, вона може дитину трохи підбадьорити. «Я тебе люблю. Все буде добре. Ну ж бо, усміхнися».

Фріда помітила, що Еммануель за нею спостерігає, каталогізує її та намагається бути нейтральною. Вона ніколи не вміла приховувати свої почуття. Щоразу, коли подорожувала Азією, її кругле обличчя було подібне до розгорнутої книжки. «Певно, американка», — доходили висновку сторонні люди, поглянувши на неї. Мати завжди сварила її за насуплені брови.

Інструкторки показували тим часом, якими мають бути найправильніші саме трисекундні обійми. Хтось пирхав, хтось посміхався та пускав очі під лоба, але зрештою всі п'ятеро вдавалися до практики. Лукреція й Лінда виконували один-два-три-обійми. Бет, додаючи трохи своєї індивідуальності, гойдалася з боку в бік. Фріда й Мала Мати опускалися навколішки, розкривали руки й намагалися вхопити своїх невгамовних дітей-ляльок.

Мала Мати надто агресивна. Інструкторки сварили її за фальшиві обіцянки та спробу схопити ляльку за зап'ясток.

— Не можна пропонувати ласощі, — повчала далі пані Хурі. — Ми не користуємося стратегією виховання, що пропонує винагороду.

Фріда намагалася контролювати Еммануель, яка бігала від однієї матері до другої.

— Фрідо, вгамуйте свою ляльку, — суворо мовила пані Руссо.

Фріда намагалася обійняти Еммануель. Вона згадувала вечір напередодні свого найгіршого дня, згадувала свою фрустрацію, що її відчувала, коли Гарріет не давала спокійно змінити підгузки.

Вона ловила Еммануель, лічила до трьох і завмирала.

Вона повинна була дозволити Гарріет поспати тієї ночі з нею. Щодночі дозволяти. Чому взагалі вона вирішила, що Гарріет має спати в дитячій? Якби Гарріет зараз була в її обіймах, Фріда гладила б її по спині, вдихала б її запах, масажувала б вушка, цілувала б колінця.

Пані Руссо знову назвала її ім'я. Фріда обіймала Еммануель уже три хвилини.

— Фрідо, це обійми «один-два-три, відпусти». Що тут незрозумілого?

Вони попрощалися рівно о 17:30. Пролунав свисток, і ляльки вишикувалися біля дверей кімнати для обладнання. Фріда на прощання обняла Еммануель. Руки ляльки нерухомо повисли вздовж тіла, короткий кивок — її єдина реакція.

Ляльки не здатні були спати, як звичайні діти, і тому, втомлюючись, ставали не вередливими чи гіперактивними, а сумними, геть не такими, як справжні малюки.

Матері усміхнулися до ляльок і помахали їм на прощання. Але, щойно ті зникли з поля зору, як їхні обличчя прибрали похмурого вигляду, наче тих усмішок на них і не було.

Фріда почувалася втомленою. Спустилася сходами разом з однокласницями. Лукреція заспокоювала заплакану Бет і казала, що, може, вона помилялася щодо роботів. Може, у цих роботах немає нічого лихого.

— Не думаю, що тобі треба просити поміняти ляльку.

— Але я їй не подобаюся, — заперечила Бет. — Я ж бачу. Може, це якось пов'язано з її характером? Може, вони дали мені погану ляльку? Може, вона «погане насіння»?

І розповіла Лукреції, як колись мати називала її поганим насінням і як це зіпсувало їй дитинство.

— Бет, візьме себе в руки, — порадила їй Лукреція. — Через тебе ми вскочимо в халепу.

Плечі Фріди розслабилися, щойно вона опинилися надворі. Але ж як вона сумувала за своєю вузькою вулицею та своїм маленьким погано освітленим будиночком.

Гелен, сусідка Фріди, пішла. Чутки про це поширилися вже наступного ранку. Хтось казав, що лялька плюнула їй в обличчя. Хтось казав, що її інструкторки були надто суворі. Хтось казав, що, побачивши ляльку, вона зазнала шоку й здоровий глузд до неї так і не повернувся. Скільки їй років? П'ятдесят? П'ятдесят два? Матерям старшого віку пристосовуватися до всього, що діялося тут, було значно складніше.

Щойно Фріда зайшла до їдальні, як до неї повернулися всі погляди матерів. Жінки підходили до її столу, усміхалися, робили компліменти, пропонували горнятко свіжої кави. Фріда відмовилася підтримувати з ними розмову. Їй теж хотілося поточити яси, відповісти на дружні жести й з кимось із них подружитися, але, по-перше, треба було дотримуватися певних правил, а по-друге, всюди топтали жінки в рожевих лабораторних халатах.

Джессамін Чен — письменниця, колишня рецензентка *Publishers Weekly*. Має ступінь бакалавра Браунського університету й ступінь магістра красних мистецтв Колумбійського університету. Її робота дістала підтримку від Фонду Елізабет Джордж, конференції письменників *Middlebury Bread Loaf*, Фонду Гелен Вурлітцер тощо. Продюсерська компанія *Freckle Films* купила права на телевізійну адаптацію книжки.

Колись Фріда мала все, що їй було потрібно для щасливого життя. Але раптом усе пішло шкереберть: через три місяці після народження доньки чоловік покинув Фріду заради молодої коханки, а через спільну опіку жінка мусила розриватися між потребою заробляти й піклуватися про любу Гарріет. Одного дня жінка залишає доньку вдома, а сама їде до офісу: туди й назад. Утім додому не повертається — офіцер поліції вимагає негайно прибути у відділок, бо Гарріет там. Відтак недбалу матір, яка залишила доньку без нагляду, тимчасово позбавляють материнських прав і відправляють на перевиховання до школи ідеальних матерів. Це разючий роман про материнство, «досконале» виховання, державну бюрократію і суспільний тиск, а ще про силу безмежної материнської любові.

...Разючий роман, що вражає тим більше завдяки непростому характеру головної героїні, яка викликає співчуття.

- *Publishers Weekly*

Захоплива антиутопічна драма, в якій складні питання виховання дітей розкрито глибоко й проникливо.

Kirkus Reviews

ISBN 978-617-17-0104-5

9 786171 701045

інтернет-магазин

vivat-book.com.ua

Vivat
ВИДАВНИЦТВО